

A:G: MATOŠ

1. Pozdrav voditelja:

DRAGI UČENICI I PROFESORI!

Ovu kalendarsku godinu, 2024., obilježavaju dvije značajne kulturne i književne obljetnice:

- 500 godina od smrti oca hrvatske književnosti - Marka Marulića
- 110 godina od smrti Antuna Gustava Matoša(1914.).

Ovu pjesničku večer posvećujemo Antunu Gustavu Matošu jer je cijelokupna školska godina 23./24. u znaku rođenja i smrti toga velikog hrvatskog pjesnika koji se rodio 13. lipnja 1873., što znači da smo 2023. obilježili 150 godina od Matoševog rođenja te ove, 2024., 110 godina od Matoševe smrti (1914.).

S nama su večeras kao izvođači učenici Klasične i XVI. gimnazije- Dora Tomić Babić, Franciska Šarčević, Petra Bednaić, Marina Prusac, Lucija Parunov, Erik Lipovčan i Sunčica Bencetić. Juraj Reljić, također učenik Klasične otpjevat će nam *Staru pjesmu*.

Zahvaljujemo Mateji Roguljić koja će nam svojim muziciranjem ujediniti dvije umjetnosti- glazbu i književnost.

Svima od srca hvala na trudu i hrabrosti.

Prije nego se sjetimo nekih lijepih i poznatih Matoševih stihova i misli, pogledajmo kratku prezentaciju o biografiji ovoga velikoga hrvatskog književnika.

2. Prezentacija o Matošu

3. Legendarni A. G. M. – liričar, prozaist/novelist, umjetnički kritičar, pisac zavidne erudicije, pisac naše prve moderne, ne samo zato što ju je idealno omeđio nego i zato jer je u svome djelu integrirao sve temeljne ideje modernizma. U početku i na kraju bijaše Matoš: njime je moderna započela, njime i završila.

On je središnja osobnost hrvatske književnosti koja se ubrzano europeizirala i modernizirala, ujedinivši suvremena strujanja, od simbolizma, modernizma, impresionizma i ostalih pokreta, s osloncem na

francusku književnu kulturu od Baudelairea do Mallarmeja. Esteticizam i umjetničke norme su postali primarnim kriterijem vrjednovanja.

U književnost je Matoš ušao 1892. godine pripoviješću *Moć savjesti* koja naznačuje početak razdoblja moderne.

U prozi Matoš je jedan od najvećih hrvatskih inovatora. Motiv krajolika je, ne samo dio pripovjedne cjeline, nego i samostalna tema u putopisima, esejima i poeziji.

O hrvatskoj himni nam Matoš u eseju *Lijepa naša domovina* piše: ([citat](#))

Dobra pjesma je izvor najsilnijih energija, i dok druge himne većinom slave domovinu kao vjeru ili kao čovjeka, kao zajednički simbol religiozni ili moralni, za hrvatsku dušu je silno karakteristično što Domovina Mihanoviću nije toliko načelo borbe i pravde, što mu domovina nije toliko čovjek i narod, koliko zemlja, divna, lijepa naša domovina s ravnicama i planinama, vedrim nebom, blagim noćima, toplim ljetom, bistrim vodama, s ladanjskim mirnim životom žetve i paše, s pjesmama i seljačkim idilama. (...) Mihanović voli dakle nadasve Hrvatsku kao prirodu, dakle njene prirodne ljepote. (...) - [Dora Tomić Babić](#)

4. Do kraja života napisao je svega osamdesetak pjesama koje su skupljene i tiskane 1923. godine, nakon pjesnikove smrti, u zbirci *Pjesme*.
Ljubav i cvijet, možda dvije ključne riječi i njihovo variranje, međusobno pretapanje i pretvaranje čiste apstrakcije poimanja ljubavi u konkretan pjesnički simbol cvijeta, javljaju se kao nadmoćni motivi u početku Matoševa pjesničkoga govora. ([Đurđić, Maćuhica](#))- Franciska Šarčević, [Petra Bednaić](#),
5. Antički motivi često se pojavljuju u djelima modernista pa tako i kod Matoša. Učenik Klasične gimnazije Erik Lipovčan odreditirat će nam pjesmu „[Naoblaćeni mjesec](#)“, a Sunčica Bencetić „[Poznatu neznanku](#)“
6. Česta pojava motiva smrti; sumornost i baladičnost mnogih njegovih stihova, intenzivno osjećanje prolaznosti i nestajanja, sivilo boja i zvukova, sumnje i doživljaji ljubavi kao velike boli - posljedica su sukoba sna i stvarnosti, najjače izraženih u ponajboljim ljubavnim pjesmama "[O tebi i meni](#)", "[Djevojčici mjesto igračke](#)", [Jednoj i jedinoj](#), [Prababa](#), - [Lucija Parunov](#), [Dora Tomić Babić](#), [Petra Bednaić](#), [Sunčica Bencetić](#)

7. Matea Roguljić prelijepim zvucima svoje gitare dočarat će nam ljubavnu čežnju probuđenu ljepotom prirode. Nisu valovi Seine ili Save, ali jesu Rajne. Poslušajmo „Na obalama Rajne“ Napoleona Coste.

8. "Utjeha kose" jedna je od najpoznatijih Matoševih pjesama, a mnogi su je i uglazbili. Poslušajmo kako to zvuči u interpretaciji Erika Lipovčana.

9. U razdoblju književnog modernizma, od Baudelairea sve do hrvatske moderne i našeg Matoša, pjesnici često gledaju oblake.

Oblaci, težki, crni, zabrinuti. Oblaci kao misli. Mutni, uzburkani oblaci... Oblaci, hladni, sivi, opasni ... noć i zemlja u tamnim, nujnim oblacima. Oblaci su motiv u trenutcima kada je bio najviše obuzet intimnim dilemama, traženjem puta do ljepote i harmonije, kad je svoja emocionalna stanja izražavao u poetskim krajolicima "Jesenje veče", "Notturno"

(Jesenje veče, Notturno)- Franciska Šarčević, Lucija Parunov

10. Ivan Pavao II. domovinu je opisao kao baštinu, vrijednosti i duhovne sadržaje koji čine kulturu nacije, dok mu je domoljublje „ljubav prema svemu onome što čini dio domovine: njezina povijest, njezina tradicija, njezin jezik, njezina sama prirodna oblikovanost. (...) Domovina je zajedničko dobro svih građana i kao takva ona je i velika dužnost.“

Rijetki su tekstovi u kojima se Matoš barem ilustrativno ne dodiruje hrvatskih povijesnih velikana. No njegovi su tekstovi upućeni ponajprije Hrvatima koji tada i nisu odveć živjeli vlastitu kulturu zbog pomodnosti i naklonjenosti susjedovojo zelenijoj travi.

„Mi Hrvati rado se izgovaramo i okrivljujemo drugoga za vlastite nesreće. Za Uvijek nam je drugi kriv....Dok se kod nas uveliko već stvara filozofski, profesorski, i nastavnički proletarijat, slobodne profesije poplavljaju tuđinci. Sav uzgojni naš sistem išao je i ide za tim da stvori duše podobne samo slušati, ljudski materijal to bolji što je gori, to jest: što ima manje samopouzdanja i energije. Zato mi uz tolike školovane ljude danas gotovo i nemamo inteligenata za samostalan život.- Dora Tomić Babić

Usprkos kritici svojih sunarodnjaka, koja se itekako danas može uputiti i nama, Matoš voli svoju zemlju iznad svega

(1909, Stara pjesma, Gospa Marija,)- Marina Prusac, Sunčica Bencetić,

I za kraj, nakon svih ovih lijepih stihova, podsjetimo se Matoševih riječi:

„Vjerujte, vjerujte, spasit će vas vjera, a pošto je vjera i hrvatska sloboda, vjerujte u slobodu i radite za nju. Vjerujte u Hrvatsku. Marulić je tako za nju plakao i molio u uzdasima svoje Judite. Gubec, Zrinjski, Frankopan, ilirske žrtve i Kvaternik prepatiše za nju Golgote i crvene Kalvarije. Ona je molila u molitveniku jedne svijetle banice, Katarine Zrinjske. Ona se gorko kajala i besmrtnim suzama plakala u Suzama sina razmetnoga. Ona je pod znamenjem Kristovim obranila Dubrovnik, branila Krupu, Klis, Siget i padala Četrdeset osme za Hrvatsku i za kralja. Jedan Strossmayer ju je digao u visinu kao zlatni kalež vjere i ideala, a jedan Ante Starčević je za nju radio kao apostol, živio kao pustinjak, a preminuo kao svetac. Vi se smještate riječima Hrvatska i sloboda, a te bi riječi mogle biti našom vjerom – jedinim ciljem životnim.

S ovim mislima opraćamo se od vas. Čitajte Matoša, razmišljajte o njegovim porukama i uživajte u svijetu koji vas okružuje ispunjen cvijećem, ljubavlju, nadom i čistom ljepotom.

Do viđenja do idućeg susreta.

Hrastovački nokturno

ANTUN GUSTAV MATOŠ

Kaj da počmem, moja draga mati,
Smrt i betek — to je sinek tvoj.
Strelili su mene Smiljke zlati
Prami, Smiljka — to je betek moj!

Već je zorja, a ja ne mrem spati,
Po hiži me hinca mislih črni roj,
Kokotiček već kriči za vrati:
Hajči, Smiljček, hajči, picek moj!

Objavljeno izvan Knjige pjesama (1900-1914)
Napisano: 1900.

Gospa Marija

ANTUN GUSTAV MATOŠ

Ima jedna mala gospa Marija,
Što sve mi draža biva što je starija.

Jer ona me je prvog trudno rodila,
Za ručicu me slabu prva vodila.

Prva me na ovom svijetu volila,
Prva se za mene Bogu molila,

Kupala me suzom, Bog joj platio,
Andeo joj suzom suzu vratio;

Dojila me mlijekom svoje ljubavi,
Učila me ovaj jezik ubavi,

S kojim ču i onda slatko tepati,
Kada ču za plotom možda krepati.

Samo tebe volim, draga nacijo,
Samo tebi služim, oj Kroacijo,

Što si duša, jezik, majka, a ne znamen,
Za te živim, samo za te, amen!

*Objavljeno posthumno
1923.*

Maćuhica

ANTUN GUSTAV MATOŠ

Oskaru Dürru

Crna kao ponoć, zlatna kao dan,
Maćuhica čuti ispod rosne vase,
U kadifi bajne boje joj se maze,
Misliš: usred jave procvjetao san!

Zato je i zovu nježno »noć-i-dan«
Naše gospodice, kada preko staze
Starog parka ljetne sjene sjetno gaze
Ispod vedrog neba, modrog kao lan.

Kao samrt tamna, kao život sjajna
Maćuhica cvate, ali ne miriše —
Ko ni njezin susjed, kicoš tulipan.

No u hladnoj nevi čudan život diše,
Zagonetan, dubok, čaroban ko san,
A kroz baršun drhti jedne duše tajna.

Knjiga pjesama

Napisano: 1907.

„Mi Hrvati rado se izgovaramo i okrivljujemo drugoga za vlastite nesreće. Za sve nedaće ne okrivljuje nikad Hrvat sam sebe. Uvijek mu je drugi kriv....Dok se kod nas uveliko već stvara filozofski, profesorski, i nastavnički proletarijat, slobodne profesije poplavljaju tuđinci. Sav uzgojni naš sistem išao je i ide za tim da stvori činovnike, službenike, dakle da fabrikuje duše podobne samo slušati, da fabrikuje ljudski materijal to bolji što je gori, to jest: što ima manje samopouzdanja i energije. Zato mi uz tolike školovane ljude danas gotovo i nemamo inteligenata za samostalan život.

